

Adam Nevil

Stan br. 16

Prevela
Vesna Stojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Adam Nevill
APARTMENT 16

Copyright © Adam Nevill 2010
Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Remzija Kembela,
Pitera Kraudera i Džona Džarolda*

Voleo bih da moje slike izgledaju kao da je između njih prošlo ljudsko biće, poput puža, ostavljajući trag ljudskog prisustva i sećanje na prošle događaje kao što puž ostavlja sluz.

Frensis Bejkon, 1909-1992.

PROLOG

Začuvši buku, Set zastade i zapilji se, kao da pokušava da vidi kroz vrata stana broj 16 napravljena od tikovog furnira koji se zlaćano presijavao. Samo što je stepenicama sišao sa devetog sprata i prešao preko odmorišta, nešto se začulo. Baš kao i prethodne tri noći dok je u dva ujutro obilazio zgradu.

Prenuvši se iz umrtvljenosti, trgao se i brzo odstupio od vrata. Senka njegovog visokog mršavog tela uzdigla se na suprotnom zidu pružajući ruke kao da traži oslonac. Trgao se ugledavši je. „Jebote.“

Nikad mu se nije svidao ovaj deo Berington hausa, ali nije mogao sa sigurnošću da kaže zašto. Možda je samo bilo previše mračno. Možda svetlo nije bilo dobro podešeno. Glavni portir je rekao da mu nije ništa, ali često je niz stepenište uz koje se Set penjao bacalo seni. Kao da senka onoga koji silazi ide ispred njega, stvarajući utisak da šiljate ruke i noge lelujaju pred njim pre nego što bi skrenuo za ugao stepeništa. Set je čak ponekad bio ubeđen da je čuo šuštanje odeće i bat odlučnih koraka kako se približavaju. Samo što se niko nikad nije pojavio, a kad bi skrenuo za ugao, tamo nije bilo nikog.

Ali nijedna senka nije ga plašila koliko buka u stanu šesnaest.

Jer, oko Berington hausa, u lavirintu ulica iza Najtsbridž rouda, obično vlada mir. Ponekad bi se ispred njega neki automobil provezao oko Trga Loundes. Ili bi unutra noćni čuvar začuo kako električna svetla u predvorju zazuje poput insekata crnih lica pribijenih uz neprobojno staklo. Ali između jedan i pet stanovnici spavaju. Unutra se čuje samo ambijentalna muzika.

A u broju šesnaest niko ne živi. Glavni portir mu je jednom rekao da je već više od pedeset godina prazan. Ali već četvrtu noć zaredom nešto je privlačilo Setovu pažnju. Lupanje iza vrata, o vrata. Najpre je pomislio da je to samo nasumična buka u staroj zgradi. Zgradi koja tu stoji sto godina. Možda neka greška u nacrtu. Ili nešto slično. Ali večeras je bilo upornije. Glasnije nego ikada do tada. Bilo je... odlučnije. Za nijansu snažnije. Kao da je bilo upućeno baš njemu i podešeno tako da se oglasi baš kad on, obično ne obraćajući pažnju, prođe do sledećeg stepeništa, u doba kad vam telesna temperatura pada i kad većina ljudi umire. Doba u koje je on, noćni čuvar, plaćen da obilazi devet stubišta i prastara odmorišta na svakom spratu. I nikada ranije nije izazvalo takvu erupciju buke.

Truckanje nameštaja po mermernom podu, kao da je neka stolica ili stočić u predsoblju stana odgurnut u stranu. Možda se prevrnulo ili čak slomilo. Ne nešto što biste očekivali da čujete u uglednom zdanju poput Berington hausa, u bilo koje doba.

Unervozivši se, nastavio je da motri na vrata, kao da očekuje da će se otvoriti. Zapiljio se u mesingani broj 16, toliko uglačan da je podsećao na belo zlato. Nije smeo ni da trepne, da mu slučajno ne promakne kad se otvore i otkriju

uzrok cele ove gungule. Plašio se da bi to bilo previše za njega. Pitao se ima li u nogama dovoljno snage da ga brzo snesu niz osam nizova stepenika. Možda dok mu je nešto za vratom.

Izbacio je tu misao iz glave. Malčice se postideo što je tek tako pobegao. Trideset jedna mu je godina, nije dete. Plaćena grdosija od metar i osamdeset. Kada je prihvatio posao, nije ni očekivao da će raditi ništa više do ulivati sigurnost. Ali ovo mora da ispita.

Naprežući se da čuje, dok mu je srce udaralo u ušima, Set se naže ka vratima stavivši levo uvo dva-tri centimetra od otvora za pisma da oslušne. Tišina.

Prsti mu krenuše ka poštanskom sandučetu. Ako klekne i gurne mesinganu klapnu ka unutra, trebalo bi da svetlo sa odmorišta bude dovoljno da osvetli deo hodnika s druge strane ulaznih vrata.

Ali šta ako se susretne s nečijim pogledom?

Ruka mu zastade, pa se povuče.

Niko nije smeo da ulazi u šesnaesticu, na to pravilo skrenuo mu je pažnju glavni portir kada je pre šest meseci počeo s noćnim radom. Nije bilo neuobičajeno da se u stambenim zgradama s portirima u Najtsbridžu tako strogo pridržavaju pravila. Čak i da osvoji pozamašnu sumu na lutriji, običan smrtnik bi na jedvite jade priuštio stan u Berington hausu. Trosobni stanovi nikada se nisu prodavali za manje od milion funti, a održavanje je koštalo dodatnih jedanaest hiljada godišnje. Mnogi stanari su punili svoje stanove starinama; drugi su, čuvajući svoju privatnost poput ratnih zločinaca, rezali svu papirologiju na trake ostavljajući je u kesama za đubre da je portiri pokupe. Ista zabrana ulaska važila je za još pet praznih stanova u zgradi. Ali prilikom obilazaka Set nikad ni iz jednog od njih nije čuo buku.

Možda su nekome dozvolili da boravi u stanu, a dnevni portir je zaboravio da to zabeleži u glavnoj knjizi. Malo verovatno, jer su se oba dnevna portira, Pjotr i Horhe, kad im je za vreme jutarnje smene dužnosti prvi put spomenuo buku, s nevericom namrštila. Što je, u to doba, ostavljalo još samo jedno prihvatljivo objašnjenje: neko je provalio spolja. Ali morao bi spolja da se uspne lestvama. Set je poslednjih deset minuta obilazio s prednje strane zgrade i nije video lestve. Uvek može da ode i probudi Stivena, glavnog portira, i zamoli ga da otvori vrata. Ali ustručavao se da ga uznemirava u ovo doba; žena glavnog portira je invalid i on je veći deo vremena između smena posvećivao njoj, tako da je na kraju dana uvek bio iscrpljen.

Set je klekao na koleno, otvorio klapnu i zapiljio se u mrak. Zapahnuo ga je talas hladnog vazduha, a s njim i poznati miris drveta i kamfora koji ga je podsećao na džinovski orman njegove bake što mu je kao dečaku bio nešto kao tajna kućica, i miris sličan onom u čitaonicama univerzitetskih biblioteka ili u viktorijanskim muzejima. Taj trag nekadašnjih stanara i starine ukazuje na to da je stan prazan i da u njemu niko ne živi.

Slabo svetlo koje je padalo pored njega osvetljavalo je mali deo predsoblja u stanu. Nazirao je neodređeni obris stočića za telefon uz jedan zid, dovratak s desne strane i nekoliko kvadratnih metara poda popločanih crno-belim mermerom. Ostatak stana bio je u senci ili potpunom mraku.

Namrštio se kad mu neprijatni nalet vazduha udari u lice i on pokuša da vidi još nešto. Bez uspeha. Ali od onoga što je čuo koža na temenu mu se naježila.

Začkiljivši u tminu, čuo je kao da na suprotnom kraju hodnika vuku nešto teško; kao da neko, upinjući se na mahove, nešto poprilično teško, zamotano u čaršave ili položeno

na veliki tepih, odvlači od tračka svetla koji je stvorio pred vratima. Zvukovi su se sve više udaljavali u dubine stana, sve slabiji dok na kraju ne utihnuše.

Set se zapita da li da vikne u mrak, ali nije mogao skupiti snage da zine. Zapravo, imao je osećaj da ga neko odozdo gleda. Od tog iznenadnog osećaja da je ranjiv i da ga neko posmatra dođe mu da zatvori poklopac za poštu, ustane i odmakne se.

Oklevao je. Nije mogao jasno da razmišlja. Bio je umoran. Sasvim iscrpljen, trom i zbunjen, čak paranoičan. Trideset jedna mu je godina, ali zbog ovih noćnih smena osećao se kao da mu je osamdeset jedna. Bili su to jasni znaci neispavanosti, uobičajeni kod onih koji rade noću. Ali nikad u životu nije imao halucinacije. U stanu broj šesnaest ima nečeg.

„Gospode.“

Neka vrata se otvoriše. Unutra. Tamo u mračnom delu koji se nije video. Sigurno negde na pola hodnika. Otkaçila su se uz škljocaj i širom otvorila po svojoj putanji, lagano zaškripavši sve dok nisu tresnula o zid.

Nije se ni pomerio, ni trepnuo. Samo je zurio očekujući da se nešto pojavi iz mraka.

Ali usledili su samo iščekivanje i tišina.

Mada potpuno odsustvo zvuka nije potrajalo. Set začu nešto. Jedva čujno ali sve bliže, kao da se kreće ka njegovom licu.

Nadiralo je iz tihe neosvetljene unutrašnjosti stana. Šum nalik onome što se čuje u velikim školjkama. Dašak dalekih vetrova. Imao je čudan osećaj da je drugi kraj hodnika veoma daleko. Negde tamo gde ne vidi ni belu mačku.

Dok je gvirio klečeći, vazduh nagrnu jače. Nosio je nešto sa sobom. U sebi. Nekakav udaljeni glas, ali dovoljno jasan da se čuje. Zvučalo je kao da se kreće ukrug kilometrima

daleko. Ne, bilo ih je više, bili su to glasovi. Ali povici su bili toliko daleko da se reči nisu razabirale.

Odmakao je lice od vrata pokušavajući da nađe neko objašnjenje. Da nije negde unutra otvoren prozor? Da ne drnda neki radio ili televizor sa smanjenim tonom? Nemoгуće, stan je prazan.

Vetar zaduва bliže a glasovi postadoše bučniji. Sve su se brže pronosili vazduhom. Mada i dalje nerazgovetni, postali su jasniji ispunivši Seta sve većom uznemirenošću, a onda i užasom.

To neko prestravljeno vrišti. Neka žena? Ne, nemoguće. Sad kad se približilo, zvučalo je kao životinja, i on se seti pavijana koga je jednom video u zoološkom vrtu kako urliče razmakavši grimizne usne s crnih desni i dugih žutih zuba.

Vrisak je zamro a zamenio ga je hor jauka, ojađenih u svom očaju, koji se međusobno nadmeću na hladnom vetru. Neki histeričan glas, neumoran u svojoj uspaničenosti, primicao se nadjačavajući ostale glasove, koji se iznenada udaljiše kao da ih je povukla neka brza plima, sve dok nije gotovo čuo šta taj novi glas govori.

Pustio je da se klapna na otvoru za pisma zatvori i odmah je zavládala potpuna tišina.

Ustao je i odmakao se pokušavši da se pribere. Zbunjen lupanjem sopstvenog pulsa, obrisao je rukavom džempera znoj sa čela primetivši da su mu usta suva, kao da je udisao prašinu.

Očajnički je želeo da izađe iz zgrade. Da ode kući i legne. Da se oslobodi ove neobične osetljivosti i naleta utisaka koji dolaze s nedostatkom sna. Mora da je to u pitanju.

Preskačući po dva presvučena stepenika, strčao je kroz zapadno krilo do recepcije u prizemlju. Brzo je prošao pored svog stola i izašao iz zgrade na ulazna vrata. Zastao je na

pločniku ispred nje i pogledao naviše brojeći balkone od belog kamena dok mu pogled nije stigao do osmog sprata.

Svi prozori su bili zatvoreni. Nisu bili otvoreni, čak ni odškrinuti, već čvrsto zatvoreni u ravni s belim okvirima, a unutrašnjost stana šesnaest dodatno su zaklanjale debele zavese, i dan i noć navučene, skrivajući ga od Londona i sveta.

Ali kosa mu se digla na glavi jer je iznad sebe, a možda i u svojoj glavi, još uvek čuo sasvim prigušen, dalek vetar i žamor nerazgovetnih glasova, kao da ih je sneo dole sa sobom.

1.

Ejpril je pravo sa aerodroma otišla do stana koji je nasledila. Bilo ga je lako naći, pravo sa *Hitroua* tamnoplavom linijom Pikadili do stanice Najtsbridž.

Talas užurbanih ljudi poneo ju je uz betonske stepenice tako da je s rancem izbila na pločnik. Toliko je vremena provela u podzemnoj da joj je jako svetlo peklo oči. Ali, ako mapa ne greši, ovo je Najtsbridž roud. Ugurala se u gužvu.

Udarali su je otpozadi, onda ju je neko oštrim laktom munuo u bok i odmah je izgubila korak s ovim čudnim gradom. Osećala se tako beznačajno i sitno, istovremeno ljuta i kao da mora da se pravda.

Prešla je uski pločnik zaklonivši se u dovratku neke radnje. Ukočenih kolena i mokra u kožnoj jakni i kariranoj košulji, nekoliko sekundi posmatrala je tiskanje, jurnjavu i udaranje reke ljudi pred sobom, sa Hajd parkom u pozadini – slika pejzaža se razlivala u udaljenoj izmaglici.

Teško je bilo usredsrediti se na neku određenu zgradu, odlučno lice ili izlog butika oko nje, jer London se neprekidno kretao ispred i oko svega što je mirovalo. Hiljade ljudi

kretalo se duž ulice, pretrčavajući je svaki put kad bi crveni autobusi, beli kamioneti, kamioni za isporuku i automobili na trenutak usporili. Htela je sve odjednom da vidi, da sve upozna i nađe svoje mesto u svemu tome. Ali od tolike energije koja je šibala gore-dole ulicom, njen mozak više nije mogao da razmišlja pa je začkiljila kao da joj se um već predao i počeo da misli o snu.

Pogledala je na mapu u vodiču, zagledavši se u kratak i jednostavan put do Berington hausa, što je sigurno sto puta pogledala otkako je pre osam sati krenula iz Njujorka. Treba samo da krene niz Ulicu Sloun, onda skrene levo na Trg Loundes. Taksi je ne bi ostavio mnogo bliže od podzemne. Zgrada njene baba-tetke bila je negde na trgu. Onda samo treba da prati brojeve do pravih vrata. Bio je to dobar znak i Ejpril oseti olakšanje. Ne bi mogla podneti da sad pokušava da pročita putokaze i tumači kuda treba da ide po ovakvim ulicama.

Ali uskoro će morati da se odmori. Iščekujući odlazak u London da vidi šta je to baba-tetka Lilijan ostavila njoj i njenoj majci, više od nedelju dana nije mogla da spava, a u avionu nije uspela ni oka da sklopi. Ali kako ovde mozak da se smiri?

Kratka šetnja do Trga Loundes potvrdila je njene slutnje da baba-tetka Lilijan nije bila siromašna. Na mapi, sama činjenica da je ovaj kraj toliko blizu Bakingemske palate i Belgravije i svih onih ambasada, blizu *Herodsa*, radnje za koju je čula kod kuće, navela ju je na zaključak da njena baba-tetka poslednjih šezdeset godina nije živela u sirotinjskom kraju. Ali čak ni to je nije pripremiло za prvi susret s Najtsbridžom: visoke bele zgrade s izduženim prozorima i crnim rešetkama; mnoštvo blistavih luksuznih automobila uz pločnik; visoke mršave Engleskinje odsečnog naglaska što se teturaju na visokim potpeticama i stiskaju markirane

torbice, u poređenju s kojima je njen ranac ličio na vreću govana. Osetila se neprijatno u svojoj motorističkoj jakni, sa zavrnutim nogavicama i u dubokim starkama, crne kose podšišane u stilu Beti Pejdž, pa stidljivo i posramljeno obori glavu poput glumice kojoj je dodeljena pogrešna uloga.

Bar na Trgu Loundes nije bilo mnogo ljudi da je vidi ovakvu: dve-tri Arapkinje koje izlaze iz srebrnog mercedesa i visoka plavokosa Ruskinja što ljutito priča telefonom pribijenim uz uvo. A posle vreve Najtsbridž rouda, elegantni trg je delovao umirujuće. Stambene zgrade i hoteli obrazovali su zatvoren i graciozan četvorougao oko dugačkog ovalnog parka u središtu, gde su se kroz ogradu videli nisko drveće i prazne leje cveća. Neusiljena harmonija stambenih blokova unosila je mir, terajući odatle buku.

„Nema šanse.“ Ona i njena mama sada imaju stan ovde? Bar dok ga ne prodaju za dobre pare. Sama pomisao na to bila joj je mrska. Želela je da živi ovde. Njena baba-tetka je tu ostala preko šezdeset godina, a Ejpril je bilo jasno i zašto. Zgrada je bila klasika, besprekorna, i jednostavno je odimala dugom istorijom. Zamišljala je iza ulaznih vrata učtiva ali ravnodušna lica batlera. Ovde sigurno žive aristokrate. I diplomate. I milijarderi. Ljudi ni nalik njoj i njenoj majci. „Sranje, mama, nećeš poverovati kad vidiš“, rekla je naglas.

Videla je samo jednu fotografiju baba-tetke Lilijan, kada je ova bila devojčica. Bila je u čudnoj belo haljini, sličnoj onoj koju je nosila njena starija sestra, Ejprilina baka Merilin. Na slici, Lilijan drži stariju sestru za ruku. Stoje jedna do druge durljivo se osmehujući u dvorištu svoje kuće u Nju Džerziju. Ali Lilijan i Merilin nikada kasnije nisu bile toliko bliske. Lilijan se za vreme rata preselila u London da radi kao sekretarica za vojsku Sjedinjenih Država. Tamo je

upoznala nekog pilota Engleza i udala se za njega. Nikada se nije vratila kući.

Lilijan i njena baka Merilin sigurno su se dopisivale jer je Lilijan znala kada se Ejpril rodila. Kada je bila mala, dobijala je za rođendan čestitke od Lilijan, sa divnim engleskim novcem unutra. Funte. Šareni papir sa slikama kraljeva i vojvoda i bitaka i bog će ga znati čega sve još. A kad bi ih stavila na svjetlo, video se vodeni žig koji joj je delovao magično. Želela je da ih zadrži, ne da ih pretvori u dolare, koji su u poređenju s njima ličili na dečji novac. Uvek bi poželela da poseti Englesku. A sada je prvi put tu.

Ali Lilijan im se dugo nije javljala. Čak su pre Ejpriline desete godine prestale da dobijaju i božićne čestitke. Njena majka je, odgajajući je sama, imala pune ruke posla, previše da bi se raspitala zašto. A kad je baka Merilin umrla, majka je pisala Lilijan na adresu u Beringtonu hausu, ali nije dobila odgovor. Zato su jednostavno pretpostavile da je i ona umrla tamo u Engleskoj, gde je živela život o kome ništa nisu znale, zauvek prekinuvši krhku vezu s tim pokolenjem porodice.

Sve to do pre dva meseca, kada im je advokat poslao pismo, obavestivši ih kao poslednje žive naslednike o njihovom nasledstvu posle „tužne smrti Lilijan Arčer“. Ona i majka još uvek su bile zaprepašćene. Umrla je pre osam nedelja, ostavivši im stan u Londonu. I to ni manje ni više nego u Najtsbridžu. Baš ovde gde sad stoji, pred Berington hausom: velikom belom zgradom dostojanstveno smeštenom u dnu trga. Gordo se uzdiže toliko spratova u čvrstom belom kamenu, klasicistička ali ublažena neupadljivim art deko detaljima oko prozorskih okvira. Zgrada beše tako skladnih proporcija i tako ponosna da je pred veličanstvenim ulazom, s velikim staklenim vratima uokvirenim

mesingom, cvetnim lejama i ukrasnim stubovima sa obe strane mermernog stepeništa, Ejpril mogla samo da oseti strahopoštovanje. „Nema šanse.“

Iza svog odraza u besprekornom staklu ulaznih vrata videla je dugačak zastrt hodnik na čijem suprotnom kraju je bila recepcija. A iza nje kao da je nazirala dva uredno podšišana čoveka u srebrnim prslucima. „Jao, sranje.“

Nasmejala se samoj sebi. Osetivši se blesavo, kao da se obični život iznenada pretvorio u filmsku fantaziju, proverila je adresu na papirima koje su dobile od advokata: pismo sa ugovorom i dokument o prenosu vlasništva pomoću kojih će dobiti ključeve. Ovoga.

Nema sumnje. Ovo je to mesto. Njihovo.

2.

Prilika je opet bila tamo, posmatrala je Seta s druge strane ulice. Ovog puta, umesto da stoji pogrbljena u dovratku neke radnje ili zuri iz ulaza u neku sporednu ulicu, kao kada ju je video prethodna tri puta, stajala je na rubu pločnika između dva parkirana automobila.

Sigurna u sebe, sitna prilika stajala mu je bliže, ne skrivajući se od njega. Ne mareći za kišu koja je koso padala, samo je zurila u njega.

To.

Setu se učinilo da je neki dečak, ali nije bio siguran. Mada mu glava više nije bila pognuta, pod kapuljačom prljave jakne nije se videlo lice. Znači, neko dete što se, umesto da je u školi, gde bi u ovo doba trebalo da bude svaki klinac čiji roditelji brinu za njega, muva po ulici. I to tačno preko puta paba *Zeleni čovek*, gde je Set živeo u sobi na spratu.

Možda dete samo čeka oca ili majku u baru. Ali prilika je motrila na njega, kao da ga je čekala. I već tri popodneva kako on ne radi bila je na istom delu Eseks rouda.

Čudno neko dete: od glave do pete umotano u izbledelu žutomrku jaknu. Ili možda sivu? Bilo je teško razabrati boju materijala na tamnoj pozadini ili u vlažnom srebrnkastom vazduhu pod zamrljanom crvenom reklamom restorana brze hrane s piletinom. Ali bila je to jedna od onih starih vetrovki. Godinama ih nije video. Nije ni znao da ih još uvek prave.

I tamne pantalone. Ne vrećaste farmerke ili donji deo trenerke, što većina dece danas nosi, nego baš pantalone. Školske pantalone. Preširoke i predugačkih nogavica, kao da su nasleđene od starijeg brata ili sestre u nekoj siromašnoj porodici. A sve to upotpunjeno crnim cipelama s debelom potpeticom. Ni njih nije viđao još od osnovne škole, a to je bilo početkom sedamdesetih.

Obično se, hodajući Londonom, trudio da ne obraća pažnju na ljude na ulicama, a posebno da ne sretne pogled nekog od momaka na ovom delu puta. Mnogi od njih bili su pijani i Set je znao do čega bi jedan pogled mogao da dovede. Mnogo ih je divljalo po ovom kraju. Prerano su stekli povlastice odraslih i dovoljno dugo se igrali svoje verzije zrelosti da izbrišu istinsku mladost. Ali ovaj je bio drugačiji. Izdvajao se svojom ranjivošću, svojom osamljenošću. Ta ga je prilika privlačila budeći u njemu sažaljenje, podsećajući ga na njegovu mladost. Svako sećanje na detinjstvo bilo je bolno, obeleženo prestravljenošću od siledžija koja mu je mirisala poput ozona i oštrim bolom izazvanim razvodom roditelja koji je osećao i posle dvadeset godina.

Ali Seta je najviše iznenadio neočekivan i neobičan osećaj koji bi ga ispunio pre nego što ugleda čudno dete koje ga je posmatralo. Sama njegova pojava odisala je takvom snagom da bi Seta ispunio blagi šok i na trenutak bi se zbunio, kao da mu se iznenada obratio neki glas ili kao da ga je neka ruka

usred gužve neočekivano uhvatila za lakat. Ništa strašno, ali dovoljno da ga trgne. Da ga razbudi. Ali pre nego što bi zapravo shvatio šta to znači, osećaj bi nestao. Kao i dete. Nikad se ne bi dugo zadržalo. Tek toliko da mu da do znanja da ga posmatra.

Ali ne i ovog popodneva. Prilika pod kapuljačom oklevala je na ivičnjaku.

Set je začiljio i okrenuo se ka njemu, očekujući da će tako glava pod kapuljačom, osetivši nelagodu pred njegovim pogledom, morati da skrene pogled. Ali nije. Nije se ni trgla. Prilika u jakni ostala je mirna i samo nastavila da zuri iz mračnog ovalnog otvora od prljavog najlona obrubljenog krznom. Činilo se da toliko dugo stoji u istom položaju da bi čovek mogao pomisliti da stalno stoji tu na ulici, kao spomenik nezainteresovan za prolaznike. A izgleda da na dete niko drugi nije obraćao pažnju.

Ubrzo se osetila nekakva bliskost. Činilo se neizbežnim da će stupiti u razgovor. Dok je Set smišljao šta da dovikne detetu preko ulice, iza njega se otvoriše vrata paba.

Iz bara se začu niz uznemirujućih zvukova. Neko doviknu: „Pizdo“, stolica naglo zagreba po drvenom podu, bilijske kugle udariše jedna o drugu, usledi prasak promuklog smeha, a iz džuboksa se začu prigušena ljubavna pesma, kao da pokušava da umiri ostale zvuke. Set se okrete ka blistavim narandžastim vratima. Ali niko nije ni ušao ni izašao, a buka se čula samo koliko je vratima trebalo da se sama zatvore; sve je polako utihnulo dok uzavrela i bučna unutrašnjost paba nije ponovo sasvim odsečena od ulice.

Kad se ponovo okrenuo ka putu, prilike više nije bilo. Kročio je na kolovoz, pogledavši levo i desno niz mokru ulicu. Detetu u jakni nije bilo ni traga.

* * *

Zeleni čovek je bio poslednja preostala viktorijanska zgrada na uglu zapuštene ulice čije je zidove od cigle i potporne stubove sada ružilo razasuto đubre. Kroz mračne prozore paba preživjele posle Blickriga, koji kao da decenijama nisu prani, spolja se, osim raznoraznih postera prilepljenih s unutrašnje strane stakla, nije videlo mnogo. Bila je tu reklama za ginis koje se sećao iz tinejdžerskih dana. Sada je ginis u čaši od pola litra bio izbledelo limeta-zelen, poput isisanog sladića. Ostali plakati kojima su se najavljivali predstojeći događaji, kao *Kviz večeri i Skaj fudbal: TV s velikim ekranom*, bili su blistavi i šareni samo tamo gde su prozori bili zamazani kišom.

Dovoljno je dugo živeo tu da nauči nešto o gostima i kulturi *Zelenog čoveka*. Neke mušterije bili su pijačni prodavci, koji više nisu išli na pijacu ali su i dalje radili u pabu, s toliko razvučenim istendovskim naglaskom da je Set bio u iskušenju da posumnja u njihovu autentičnost. Bilo je nesrećnika sumnjivih zanimanja poput njega, koji su od otvaranja do zatvaranja propijali socijalnu pomoć ili se kockali u nju na slot mašinama. Mnoštvo drugih likova smestilo bi se oko njih u mraku, poput stražara na dužnosti. Ta poslednja potkultura nije imala pandane s kojim bi ih Set mogao uporediti. Predstavljali su nov niz disfunkcija izazvanih ličnim tragedijama, mentalnim bolestima i alkoholom. Koliko će još proći dok i on sasvim ne digne ruke od sebe? Bilo je dana kada nije bio siguran da već nije.

Umoran, nakon što se probudio kasno posle samo nekoliko sati sna, izbacio je iz glave sećanje na dečaka koji je zurio u njega i prišao vratima paba. Treba da plati zakupninu: sedamdeset funti jednom nedeljno za šankom. Preskočio je neko pseće govno i ušao u bar.

Pred očima mu zaigra kao da poskakuje na nečijim ramenima. Uvek bi samo usput preleteo pogledom preko bara: panorame žutih očiju, krigli piva preko čijih ivica se preliva pena, paklica cigareta lambert i batler, zlobno lisičje lice iza stakla, niz flaša šampanjca prekrivenih pravom paučinom, plafon zamazan nikotinom, bilijarski sto, mali nakostrešeni pas pred otvorenom kesom čvaraka, jedna *Arsenalova* majica i nekada lepa žena još uvek privlačnih ali nekako prepredenih očiju. Nekoliko glava okrenulo se da ga odmeri pa opet skrenulo pogled.

Set klimnu glavom Kvinu, koji je danas radio za šankom. Kvinova glava izgledala je kao da je nekada rascepljena sekirrom. Rana, još uvek blistavog ožiljka, protezala mu se od čelave bele lobanje do ružičastog čela. Kvin klimnu glavom ne osmehnuvši se. Naslonio se na šank da uzme Setov novac.

„Tamo je neki klinac“, reče Set.

Kvin začkilji u njega tako da mu se naočari podigoše na nosu. „A?“

Muzika je bila glasna, a na drugom kraju četvrtastog šanka vikao je neko s obrazima poput sušene govedine.

„Ispred je neki klinac. Motri na bar. Jesi li ga video?“

„A?“

„Klinac. Samo stoji preko puta. I bulji u pab. Da ga nisi možda video?“

Kvin pogleda u Seta kao da su njegove reči potvrdile nešto što je on odavno slutio: *Ovaj je malo odlepio. Stalno je sam gore na spratu. Nema devojkju. Niko mu ne dolazi.* Slegavši ramenima, Kvin se okrete da stavi Setovu zakupninu u kasu.

Set se oseti blesavo i htede da krene ka vratima, ali mu neko prepreči put. „Dobro, sinak.“ Bio je to Arči. Arči iz Dandija, mada se više od dvadeset godina nije vraćao ženi i petoro dece. Bio je čistač i majstor koji je živeo u pabu,

zadužen za sobe na spratu. Mada, Set nije mogao a da ne primeti koliko je ironično što je baš Arči bio najzaslužniji za nered i zapuštenost paba.

Sitan i koščat poput starca, Arči kao da nije hodao već lebdeo. Ali i dalje je imao neverovatnu ćubu sede kose ošišanu u obliku saksonskog šlema. Grubog lica obraslog čekinja, ličio je na nekog deku, kao da može da saoseća s vama. Osim toga, Arči je Seta uvek zvao „sinak“, doduše zato što nije mogao da mu se seti imena.

„Imaš pljugu?“, pitao je Arči.

Set klimnu glavom. „Naravno“, reče Set i pruži mu zgužvanu paklicu old holborna s poslednjom trunčicom duvana na dnu.

Arči se isceri. „E baš si drug, sinak.“ Imao je jedan zub, donji desni sekutić u koji Set nije mogao da prestane da zuri. Kao ni u samolepivu traku kojom su debela stakla bila pričvršćena za plastični okvir njegovih naočara. „Ponestalo mi. Neće me plate pre utorka“, reče Arči i isceri se osmotrivši svoj plen.

„Čuj, Arči. Jesi li video onog klinca što se mota ispred bara? U jakni s kapuljačom.“

Pošto je dobio duvan, Arči je izgubio zanimanje za razgovor. Osim toga, bio je pijan pa je morao da se usredsredi na zavijanje cigarete. Set je izašao iz bara na trem. Uvukao je ključ u bravu i uspeo se mračnim stepeništem koje je vodilo do soba na spratu.

Na prvom stubištu lajsne su bile ofarbane u crvenu boju sveže krvi. Bele tapete po zidovima ukrašene utisnutim grožđem bile su požutele i ljuštile su se po rubovima. Tu i tamo su bile otkinute velike trake tako da se ispod video malter.

Na mračnom odmorištu prvog sprata Set se rukovodio svetlom koje je padalo kroz vrata zajedničke kuhinje. Osetio je u veš-mašini miris krpa natopljenih pivom. Na staroj peći na gas neko je nedavno pržio slaninu pa se mast ohladila. Njen miris se mešao s mirisom ustajalog đubreta, što znači da Arči nije sneo kese sa đubretom. Bilo je miševa, ali ne i pacova. Ne još.

Preko puta kuhinje bilo je kupatilo. Gornja polovina vrata bila je u matiranom staklu, nedovoljno zamagljenom da vam pruži privatnost. Set je upalio svetlo i zavirio unutra da vidi je li tuš iznad kade popravljen. Nije. „Pička“, reče zapitavši se kad će prestati da proverava kako napreduje popravka. Ima trideset jednu godinu, dve diplome fakulteta umetnosti, a spao je na to da se pere nad umivaonikom.

Uspeo se uz drugi niz mračnih stepenica do svoje sobe. Ograda je bila ofarbana istom bojom krvi kao i lajsne u ostatku zgrade, ali dok je stigao do drugog sprata, šara i boja tepiha triput su se promenile. Delio je ovaj sprat sa još dvojicom s kojima nikad nije razgovarao. Tu gore, gde nije bilo ni prirodnog ni električnog svetla, Seta proguta mrak.

„Sranje!“, opsovao je udarivši kolenom o nešto oštro. Zamlatio je rukama pipkajući po zidu dok nije napipao prekidač u slomljenoj plastičnoj kutiji koju je neko previše snažno udario pesnicom. Sva svetla su se palila na tajmer. Gurnuvši veliko okruglo dugme, aktivirao je golu sijalicu koja je visila s plafona.

Hodnik između tri sobe, svake sa crvenim ulaznim vratima, delovao je još sumornije i skućenije zbog nameštaja nagomilanog uza zidove. Predstavljao je opasnost od požara, a on se tu svakog dana probijao. Hitajući napred da stigne do svoje sobe pre nego što se svetla isključe, naleteo je na slomljeni okvir odbačenog kauča. Dok je stigao do vrata svoje

sobe, hodnik je ponovo bio u mraku. Set pritisnu najbliži prekidač da dobije još pet sekundi svetla dok nađe ključeve. Kad je prešao prag sobe, ponovo je zavladao mrak, progutavši sve iza njega.

Kad je Set pre dvanaest meseci prvi put došao u *Zelenog čoveka*, baš mu je Arči pokazao sobu, ne zadržavajući se dugo iako mu je posao bio da je sredi za novog stanara. Ni na jednom od dva prozorska okvira nije bilo mreže, a samo je prozor s leve strane imao platnene zavese, iste boje kao uzorci u primercima *Vumens viklija* koji decenijama opstaju u lekarskim čekaonicama. Prozor na dizanje s desne strane nakrivio se u okviru.

„Aha“, užasnuto i s nevericom reče Set.

Ali Arči jedva da je trepnuo.

U delu sobe naspram prozora isticao se madrac bračnog kreveta s prugama kao iz Aušvica i mrljama kao posle grupnog silovanja. Od nameštaja, bili su tu dva loše sklepana ormana i mala komoda pored kreveta. Još uvek prekrivena krugovima od šolja i šminkom, komoda je davala sobi neka-ko umirujuću ženstvenu draž.

Pored noćnog stočića stajao je radijator, ofarban u žuto i poprskan tamnim kapljicama. Sasušena krv. Nikad nije uspeo da ukloni mrlje i jednom je pitao za njih Arčija, koji je pre njega živeo u sobi. Na to je ovaj podigao obrve i rekao: „Curica. Divna devojka. Imala je problema s dečkom. Svake noći su se džapali.“ Arči se onda uneo u priču. „Pre nje je bio neki mnogo čudan tip. Baš tih. Ali kad je došla policija, uhvatili ga unutra s pastorkom. I njenom drugaricom.“

Cela soba mirisala je na stari tepih koji je godinama stajao u garaži. Ali bar je bilo suvo.

Posle toga se nije mnogo trudio oko sobe, samo je uneo svoje stvari i izvadio neku srču iz tepiha. Soba je bila toliko oronula da se činilo da je svaki pokušaj da se nešto popravi uzaludan. A sada je zbog gomile njegovih starih časopisa i nedeljnih novina delovala pretrpano, ali istovremeno i nekako prazno. Očaj ga je doveo ovamo; zbog očaja je tu i ostao.

Sećao se kako su se prve noći u njemu mešali samosažaljenje, osećaj napuštenosti i jedva primetni strah od koga bi se, da ga nije obuzdavao, ugušio. Ali to je bilo sve što je mogao da priušti kad se sa dvadeset slika koje niko nije želeo preselio u London. Sa ovim velikim prozorima okrenutim na jug, govorio je sebi, soba će biti dobar studio. Starinski.

Set je zatvorio vrata spavaće sobe i zaključao ih. Ostali stanari bi se često napili i saplitali po mračnim hodnicima; nije mogao da se opusti dok vrata dobro ne zatvori. Spustio je torbu na krevet i uključio čajnik. Onda ga je isključio i otvorio frižider, setivši se da ima limenku piva preostalu iz pakovanja koje je prethodnog dana kupio.

Seo je na ivicu kreveta i pogledao u kartonske kutije još uvek nagomilane u uglu sobe. Sav njegov slikarski materijal ponovo je vraćen u kutije da skuplja prašinu u uglu. Slike su u plastičnim kesama bile naređane u ormanu. Više od šest meseci nije uradio ni skicu i pitao se je li konačno od svega toga odustao ili će se možda jednog dana tome vratiti.

Ne trudeći se da uzme čašu, Set poče da pije iz konzerve. Pade mu na pamet da napravi sendvič, ali kad je već seo, bio je previše umoran da bi se ponovo pomerio. Još uvek u kaputu, legao je na krevetski prekrivač srkućući hladno pivo. Vreme je da se izvuče. Sutra će početi iz početka. Odlučio je šta će dalje.

Pogledao je na sat: četiri. U pola šest mora na posao. Zaključivši da bi mu kratka dremka koristila, spustio je konzervu na pod, okrenuo se na stranu i zatvorio oči koje su pekle. Sanjao je o mestu u kome nije bio zatvoren još od svoje jedanaeste godine.

Odaja je imala vrata sa gvozdanim rešetkama, debelo premazanim crnom bojom. Umesto prozora, s leve i desne strane vrata stajao je po jedan lûk. I na njima su stajale uspravne rešetke. Nije bilo drugog ulaza u odaju.

Zid pozadi, dva bočna zida i tavanica koja je upotpunjavala četvrtasto zdanje bili su od golog belog kamena. Pod bosim nogama Set oseti hladne glatke mermerne pločice. Unutra bi uvek cupkao s noge na nogu; imao je osećaj da su mu tabani poplaveli i ostali plavi.

Odaja nije imala više od petnaest kvadratnih metara i bila je neukrašena. A i nenameštena. Nije imalo na šta da se sedne. Leđa su ga bolela od hladnoće, ali je pod bio previše leden da se na njega sedne golih guzova.

S plafona je na mesinganom lancu visio luster. U četvrtastom staklenom abažuru stajala je sijalica, poput starinske lampe koja visi na kočiji. Po celu noć i dan bacala je blistavo žuto svetlo. Nije mogao da se uzdrži a da ne pokuša da ugrije ruke na staklenom abažuru. Ali svaki put kad bi pružio ruke da dotakne staklo, ono je bilo hladno.

Kroz zaključana vrata videla se listopadna šuma: vlažna, gusta i divlja. Lišće je bilo tamnozeleno, a nebo nad najvišim drvećem nisko i tmurno. Tri široka stepenika spuštala su se iz odaje do duboke trave koja je u širokom luku rasla oko čeonog dela građevine do ivice šume. Kroz gvozdene rešetke duvao je hladan vetar.

Njegov svet se sveo na nekoliko boja.

Unutra je zato što je dozvolio da ga tu dovedu i zaključaju. To je sve što zna. Osim toga, neodređeno se sećao da ga je porodica nekada davno posetila. Mama i tata došli su zajedno; tata kao da je bio razočaran njime, mama je bila zabrinuta, ali trudila se da to ne pokaže. Drugi put su došli njegova sestra i njen muž. Stajali su u dnu stepeništa, a njegov zet je izvaljivao viceve da ga oraspoloži. Set nije skidao kež s lica dok ga nije zbolelo. Njegova sestra nije mnogo pričala i kao da ga se plašila, kao da više nije poznavala brata.

Rekao im je svima da je dobro, ali nikom nije mogao da kaže šta stvarno oseća o svom zatočeništvu u ovoj čudnoj kamenoj odaji; to ni sebi nije mogao da objasni. Kad su se udaljili, nešto mu zastade u grlu.

Zbunjen, dok mu se pamćenje mutilo, nije imao predstavu koliko dugo je proveo u kamenoj odaji ili zašto je tačno uopšte tu zatvoren, ali znao je da će tu ostati zauvek. Smrzavaće se, večito gladan, i nikada neće moći da sedne, nego samo da cupka s noge na nogu, strepeći.

3.

Kao da se ukrcala na neki luksuzni putnički brod, *Titanik* ili *Lusitaniju*. Unutrašnjost Berington hausa ličila je na filmski studio dizajniran za film sniman u bakrenim i sepija tonovima čija je radnja smeštena na pučini negde između dva rata.

Ošamućena, pratila je glavnog portira Stivena kroz recepciju do istočnog krila hodnikom obloženim svilenim tapetama, obasjanim zlatnosmeđim svetlom koje su bacale sijalice iz staklenih abažura, i kroz neobičan miris tradicije. Nije bilo baš kao u crkvi, ali ni daleko od toga: sredstvo za poliranje drveta i metala, sveže cveće i miris dragocenih, očuvanih, nedovoljno provetrenih predmeta, poput nekog starog privatnog muzeja koji nikada nije bio otvoren za javnost.

Dok ju je vodio, Stiven je pričao: „Imamo četrdeset stanova raspoređenih u dva bloka i privatnu baštu u sredini, odakle svetlo dopire u zadnje delove stanova. Čovek se u početku malo zbuni. Ali ako zamislite ogromno slovo L s putevima uz spoljnu ivicu, brzo naučite da se snađete. Ispod zgrade je dvadeset parking-mesta, ali plašim se da stan vaše tetke nema parking.“

„U redu je, nemam auto. A i još uvek mi je zanimljivo da koristim podzemnu.“

Glavni portir se osmehnu. „Može i tako, gospođo. Može i tako.“

„Ejpril. Zovite me Ejpril. Onako mi zvuči kao da imam oko sto devedeset godina.“

„A možda i doživite toliko. Vaša tetka je imala osamdeset četiri kada je umrla.“

„Baba-tetka. Bila je sestra moje bake.“

„Ipak, lepa starost.“ Zastao je i osvrnuo se. „Mada, stvarno mi je žao zbog vašeg gubitka... Ejpril.“

„Hvala. Ali nikad je nisam upoznala. Ipak je tužno. Bila je poslednja iz te generacije u mojoj porodici. Nismo imale pojma da je još uvek živa. A ni da je ovo mesto... Pa, ovakvo. Mislim, neverovatno je. Mi nismo bogate. Ne bismo mogle da platimo ni održavanje – toliko otprilike ja zaradim za godinu dana. Zato se neću dugo zadržati ovde.“

Nagađala je da kad konačno prodaju stan, ni ona ni njena majka dugo neće morati da rade, možda čak nikad. Biće bogate. Sama reč joj je zvučala neumesno, čak blesavo, kad se primeni na njih. Ali one su bile jedine naslednice. Lilijan je umrla bez dece, a i Ejprilina i njena majka bile su jedinice. Kraj loze. A ako ona, sa dvadeset osam godina, nešto ne preduzme, porodica Bekford nestaće s njom. Poslednjom usedelicom.

„Sve mi malo liči na bajku. Mama ima da umre kad joj ispričam kakvo je ovo mesto. Mislim, vi portiri i sve ostalo. Mogla bih i da se naviknem na ovo.“

Stiven klimnu glavom, učtivo ali kruto se osmehnuvši. Delovao je umorno, ali kao da ga nešto muči, mada ne tetovaže koje su joj virile ispod rukava košulje. U ogledalu lifta ličile su na otvorene stranice stripova.

„Znači nikada niste upoznali tetku Lilijan?“ , oprezno ju je upitao, kao da se premisslja oko nečeg neprijatnog što će morati da joj ispriča.

„Ne. Moja mama je se, kao, seća, ali ne baš najbolje. A Lilijan nije baš bila bliska ni s bakom Merilin. Jednostavno je za vreme rata svaka krenula svojim putem. Ja ne znam kako je to, budući da sam jedinica. Volela bih da imam sestru. Pretpostavile smo jednostavno da je Lilijan odavno umrla. Mislim, baka je mrtva već petnaest godina. A mama je bila previše zauzeta odgajajući me da bi se raspitala o Lilijan. Imala je pune ruke posla sa mnom“ , rekla je, svesna da brblja, ali previše uzbuđena da bi mislila o tome.

Stiven se ugrize za donju usnu i uzdahnu. „Ejpril, plašim se da vaša tetka nije bila zdrava. Bila je divna žena. Veoma draga. I to ne kažem tek onako. Svi smo je ovde mnogo voleli. Ali bila je stara i njeno mentalno zdravlje već neko vreme nije bilo baš najbolje. Bar ne ovih deset godina koliko ja radim ovde, a i moj prethodnik je rekao isto. Pre nekoliko godina sredili smo da joj dovoze jelo. A jednom nedeljno obilazila ju je negovateljica. Uprava joj je unovčavala čekove i plaćala račune umesto nje.“

„Nisam to znala. Sigurno mislite da smo grozne.“

„Nisam hteo ništa da sugerišem. U ovom delu grada takve stvari se stalno dešavaju. Ljudi se otuđe od porodice. Izgube kontakt. Hoće to kad imaš novca. Ali Lilijanino duševno zdravlje je bilo sve gore. Znatno gore nekoliko godina pred smrt. Zapravo nije trebalo da bude ovde. Ali ovo je bio njen dom i svi mi, portiri i čistači, uključili smo se da joj pomognemo da ostane.“

„Baš lepo od vas.“

„Ma nije to ništa. Donosili smo joj mleko i hleb i šta treba iz radnje. Trudimo se da budemo na usluzi. Ali stalno smo